

Слађана Илић

БЕСКРАЈНА ПРОСТРАНСТВА ПОЕЗИЈЕ

Бојана Стојановић Пантовић, *Бескрајна*, песме,
Песничка мануфактура, Београд, 2005.

Прва песничка збирка Бојане Стојановић Пантовић, књижевног историчара и критичара, омогућује нам да завиримо и у њен песнички свет. Читајући збирку *Бескрајна* уочавамо да је тај свет одувек постојао, да је врло интензиван, целовит и поетички утврђен.

На први поглед делује неуобичајено преобликовање њеног дискурса од научног ка песничком. Но, то само значи да онај ко стално промишља о поезији мисли и песнички и да је у њему, као што је случај са Бојаном Стојановић Пантовић, песнички глас старији. То сазнајемо читајући текст уз рукопис (*Уз овај рукопис. Vitae vitae tuae*). Закључујемо да није дошло ни до каквог преобликовања, већ да те две врсте дискурса (научни и песнички) постоје паралелно и да се међусобно допуњују и оплемењују у стварању ове ауторке. Тематску основу песништва Бојане Стојановић Пантовић чине промишљања о егзистенцији, пролазности, животу и смрти, дијалог са ближњима, ма ком свету они припадали, промишљања о женском, о еротичности, о граду, о свакодневици, о језику и писању.

Тематска разноврсност, као и разноврсност формалних решења (слободан стих, прозаиде, лирске минијатуре) условљавају динамич-

ност песничког текста и читаве збирке. Теме и начин њихове песничке обраде условиле су да једна од основних особина песничког текста Бојане Стојановић Пантовић буде медитативност, спиритуалност, испитивање граница између познатих и непознатих светова, између оностраности и ононостраности, окренутост пределима сна. У њеној поезији доминира атмосфера сутона, мрака, језовитости: *аветиньски месечеви крајери, злослужна склужчана тишина, крвави месец* итд.

У песми која отвара збирку (*Месечево мене*) сусрећемо се са медитацијом о животу и смрти. Подстакнута сетом и тугом, која је настала као производ љубави према ближњима, који су по сили вечитог тока у пределима смрти, уочљиво је њено колебање да ли да зађе и са друге стране. Одлука да се окрене животу и живима донета је тешко и у последњем тренутку. Она не условљава осећај радости и оптимизма. Донета је са свешћу да и пределе живота карактеришу трпљење, тескоба, досада, чамотиња, самоћа, растанци, страх.

Често се служећи контрастом и методом ретроспекције и функционално употребљавајући пејзаже, песникиња пева о два света: оном некадашњем, лепшем и ведријем – обележеном радостима и животношћу и садашњем – обележеном манифестацијама пролазности, неминовним одласцима и нестанком вољених особа. Користећи се техничком цитатношћу, песникиња пева: *Само је мала ноћна лампа / појући звезде падалице ојомињала / на песникињине речи: / Ојрашијала сам се, увек, / пре сваког сусрећа.*

У оквиру разматрања метафизичких питања у збирци се размисља и о јединству света, али и о чудноватости рађања новог бића и вечног дослуха са њим: *Једном обе бејасмо брег. Или – мали брег у великом брегу.* Посебност и фантастичност тог несвакидашњег осећаја песникиња појачава поредећи га са бајком. Покушава да бар приближно укаже на метафизику те везе: *Живела си сјокојно у свом рибљем мехуру. / Приниџа у царсјиву вилењака, / Храбра Герда која тиражи свој вољеног Каја. (...) Одавно већ нисмо онај двоуби брег, / иако се тирзам на сваки твој дах, / осећам исти бол у рањавим коленима, / у изгрицаним ноктима до живаца, / ижљиво гућам све залагаје.*

У песмама налазимо и елементе пантеизма, позив у природу: *Ово је место / где се укршијају сјрује рузмарина и чејинара, / брезе и нара, лијандера и балеге.* Песникиња врло често евоцира детињство. Певајући о њему, обнавља везе са блиским прецима и указује на значај детињства за формирање личности и утврђивање ставова о свету, љубави, мушкарцима, уметности, лепоти: *Преиражујући бакине ормаре, / иронађох кобалтину шољу за белу кафу / с позлаћеним рубом и сличницом љујког рококо пара.* У вези с тим наглашава контраст између својих нада и очекивања и поразних, тривијалних чињеница живота: *И док су се моји снови о кобалтној шољи / ломили у иарампарчад, / иамо у ћошку сјознах на-*

једном ишчезавање, / њој њуно замирање гласних жица. // Дошло је он у другој соби / задржено гледао неки досадни / мушки програм / и секао ње ње ошљром, њорцеланском срчом.

У поезији Бојане Стојановић Пантовић налазимо и елементе еротичности. Еротски чин за њу је *срљни њлес дава њела*, пут надоле. Она пева о тренутку сједињавања мушкарца и жене као о потребној мимикрији, која ипак има смисао и значење, за разлику од стварности у коју свако неминовно одлази после конзумирања драгоцене мимикрије. Указује на чињеницу да догађај спајања и мушкарац и жена, по природи ствари, другачије доживљавају.

У појединим песмама ове збирке детаљно описани пејзажи употребљени су у функцији наговештавања и дочаравања лепоте и мистичке сусрета мушкарца и жене. Ишчекивање сусрета и енергија коју то ишчекивање носи подстакнуто је обостраном пробуђеношћу жеље и потребом за блискошћу.

У једној од песама заступљених у збирци исказана је жеља и потреба жене за предахом, за духовним и физичким миром, за спокојством, за осећањем сигурности и зашћићености: *Било би ње ње, њомисљих, / када бих се сасвим смањила као Палчица / и мирно одсјавала у удобној њосљељи / њвоје кључне костљи.*

Служећи се поступком иронијског снижавања, песникиња утврђује и положај жене у савременом свету и однос савременог мушкарца према савременој жени. Читајући пажљиво ове духовите стихове, лако закључујемо да песникиња са извесном дозом хумора, али и горчине, констатује да се у односима мушкарца и жене ништа супстински никада није променило: *Куљно си ми нову њељу и њљоретљ. / Да лакше удахнем њару десљилловане воде, / елеганљно убацљм главу у рерну, / и ошљљуљујем сама у рајске врљове.*

Песникиња иронично коментарише начин живота савремене жене. Служећи се метафором, презентује чињеницу да жене у вртлогу савременог света немају ни времена ни прилике да искажу своју женственост: *Куљно си ми комљљуљер, Демељрин, њарфем. / Огледам се у маринско њлавом екрану, / флерљљуљем с фонљљовима, сљање са Хард диоском, / ја, љубавница Демељрина, / намирисана и верна само њему.*

Лепи безбрижни тренуци у било ком сегменту живота, констатује песникиња, готово да више не постоје. Они су постојали само у прошлости, када свет није био тако вртложан и убрзан. Песникиња заузима иронијски отклон и када стиховима оживљава те тренутке. Она их на оригиналан начин, у складу са тековинама савремене цивилизације, и савремене поезије, онеобичава: *Свеједно, исљод скенера израња / једна ње исља слика: / како смо за време Меденог месеца крали / барљунаслие фрљљире / из малог римског хољела...*

У збирци налазимо и стихове који говоре о граду, градском животу, узаврелом градском поподневу и мирном граду у свитање. Свакодневицу узаврелог града песникиња дочарава уводећи елементе бајковитости: ... *само искежени зуби Пејира Пана, / романџична лаковерности Буријана, / коме је суђена Малвина – луџка од леда.*

Читајући једну од песама уочавамо да је ерос увек у вези са писањем, да је настајање песама увек подстакнуто снажном емоцијом, да су откровење и бол састојци сваке љубави и поезије и обавезни састојци сваког стваралачког чина, као и чињеницу да поезија увек настаје као производ несанице: *Помаљала се ноћ љуноџ месеца, знам, / и зуби су цвокоџали од сџрасџи, / рука је дрхџаво љосезала за љером, / да слову љодари оџкровење и бол, / да сеђање љресели / у још неџосџојеђи облик, / у елеџију бескрајне несанице.*

У збирци *Бескрајна* писање је схваћено као усуд, као судбина. Сугестивно је описана сложеност стваралачког процеса и психичко стање онога који ствара: *Помињао си сџрах од нових љесама / које џе мучно љрођањају на љромену била.* Психичко стање ствараоца увек је у вези са осеђајем специфичног напора и тежине. То је мисија која се пореди са стварањем света. Стваралац тежи *недохваџним сањаним висинама.* Његова тежња да се приближи савршенству, даје смисао поезији. Управо та тежња и лепота осмишљавају и збирку песама *Бескрајна* Бојане Стојановић Пантовић.